

JOSEF VAJS

PRIGODOM DEVEDESETGODIŠNJICE ŽIVOTA

Naš Staroslavenski institut nasljeđuje zadatke Staroslavenske akademije, koju je početkom ovoga stoljeća osnovao rodoljubni i visoko prosvijećeni crkveni čovjek, biskup Dr. Antun Mahnić u svom sjedištu, Krku. Osnovao ju je u zajednici s velikim hrvatskim učenjakom u slavističkoj struci bečkim profesorom Drom Vatroslavom Jagićem služeći se njegovim gledištem i načelima u jezikoslovnoj nauci. Tako mogu slobodno reći, da nad našim Institutom veje tradicija i onaj rodoljubni elan, kojim je cijelog svog života disao naš veliki slavistički korifej, profesor Jagić. On je još i danas najveći naš Učitelj i auktoritet. Spomenimo samo, kako nam je ostavio ogromnu slavističku baštinu: 37 godišnjaka »Archiva für slavische Philologie« i tim svojim neumornim i primjernim radom naznačio put, kojim nam je hoditi i akribiju i naučne kriterije i metode, koje nam je slijediti.

A eto, hvala elanu zagrebačkog Leksikografskog zavoda zabilježeno je ne samo svako naučno Jagićevo djelo u tu silnu enciklopediju znanja, nego i svaki njegov članak, gdje god ga je širom učencog svijeta objavio, pa dok umrl čovjek mirno počiva u grobu svoje rodne grude, njegov duh, misli i znanje vijekom će živjeti u našem narodu.

Biskup Mahnić bio je misaon, uman čovjek. U ono tužno doba za naše glagoljske liturgijske prilike razumio je odakle dolaze one nedaće n. pr. kako da nije Parčićev ispravljeni misal, što je g. 1893. izdan u maloj nakladi od nekoliko stotina primjeraka, riješio nesretnog pitanja staroslavenske liturgije u našoj domovini, pa obranivši kod kompetentnih faktora u Rimu opravdanost njenog postojanja, a znajući mudro kod nadležne državne vlasti ishoditi odobrenje za zamišljenu Staroslavensku akademiju, njezino ustrojstvo i potrebiti aparat, za njezin rad, umio je do kraja osigurati uspjeh svoga djela. Mahnić je visoko štovao profesora Jagića, on se na njega obratio da mu pomogne među ekipom svojih slušatelja pronaći nekog svećenika, koji je širokog slavenskog horizonta za slavenske kršćanske narode. Staroslavenskoj akademiji u Krku trebao je trudbenik kategzohen, ne receptivni nego produktivni duh, čovjek Jagićeva kova. Poznato je bilo u tadanje vrijeme, kako je bečki profesor bio žarkih slavenskih osjećaja, i kada se ono čuveni Mommsen nekom prilikom oglasio kao bahat slavenofob, jednako ugledni slavenski učenjak ustade na šestoper Nijemca. Jagić je bio poznat i kao prijatelj svojih đaka i gajio je sa svima njima prisne odnose, a premnogima je pomagao do lijepog i javnog zvanja.

Glasoviti češki slavista Josef Vajs bio je također njegov učenik. Već prvim svojim radovima obećavao je velike naučne uspjehe. Jagiću je zapelo oko na mladom češkom slavisti i javi mu, da bi bilo od najveće naučne koristi, kada bi prihvatio Mahnićev poziv za krčku akademiju, jer je Krk i Hrvatsko Primorje s Istrom najbogatiji rudnik znanja za glagoljsku knjigu i prosvijećenost.

Vajs primi poziv častan za mlada čovjeka i dođe u Krk godine 1901. Bude izabran tajnikom akademije i preko svega očekivanja ispuni svoje zadatke kao naučni radnik i organizator društva. Udomio se u Krku i neumorno proučavao glagoljske rukopise Svetog pisma Starog i Novog zavjeta. Kao dobar filolog i historiograf brzo je svladao predmet i u tiskari Kurije izdavao tekstove. Ostao je u trajnoj vezi s profesorom Jagićem.

Dakako, nije mislio trajno ostati u zabitnom Krku, nego mu je to bila priprava za sveučilišnu karijeru i za izdanje novog glagoljskog misala po zamisli biskupa Mahnića, koji bi imao bolju sreću no misal kanonika Parčića iz godine 1893. Rad Staroslavenske akademije u Krku uzbudio je duhove po čitavoj Hrvatskoj. Već mnogo ranije su Mons. Don Frane Bulić i profesor Danilo potakli pitanje transkripcije glagoljskog pisma u latiničku azbuku. Profesor Jagić je bio tome odlučno protivan, jer da starom i časnom idiomu ne doliči novo odijelo. Razumljivo je, da se s njime slagao i Vajs, jer svaki arhaizam imađe svoje čari i budi u ljudima izvjesno ganuće i čustvovanje. Godine 1905. Vajs se vratio u Zlatni Prag, ali je i dalje trajno surađivao sa svojim znancima iz Krka. Dolazio je i k nama u Zagreb. Imao sam tako dobru sreću pratiti njegov rad i velike uspjehe. Kasnije je bivao kod nas i kad je već bio docent, izvanredni pa redoviti profesor slavnog Karlovog sveučilišta u Pragu i član Češke akademije nauka. Bilo je to u doba, kada je buknuo I. svjetski rat, kada se preobrazilo lice Evrope, a slavenski narodi stekli svoju narodnu i političku slobodu. Biskup Mahnić bi iz Krka izagnan, pa je pošao u Zagreb gdje je i umro godine 1919. A iste te godine ishodio je hrvatski metropolit Dr. Ante Bauer svojom Pro memorijom u ime katoličkih biskupa od nove države SHS, da preuzme baštinu štampanja staroslavenskog krčkog misala. Zadaću tu povjeri on svom znancu Dru Josefu Vajsu, koga imenova začasnim kanonikom zagrebačkog kaptola. Dodijeli mu u pomoć komisiju od nekoliko svećenika, kojima je bila na srcu staroslavenska sveta knjiga. Toliki je međutim bio ugled učenjaka Josefa Vajsa u našoj zemlji, da su mu članovi odbora dali potpunu slobodu u redakciji rada. Remek djelo bi u tri godine dovršeno. Izađe godine 1927. Izvela ga dvojica majstora i korifeja, to djelo izrađeno na visini suvremene nauke.

Uz devedesetu godišnjicu života mi mu, zahvalni za ono čime je zadužio nauku i naš glagolizam, svesrdno čestitamo i želimo

B B P*

---

* Na prijedlog uredništva Vijeće Staroslavenskog instituta u Zagrebu zaključilo je, da cijeli 6. broj Slova posveti slavljeniku, kojemu je posvećen i ovaj članak.